

ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΥ - ΑΣΚΗΣΕΙΣ

Να βρεθεί ο τρόπος με τον οποίο αναπτύσσονται οι παρακάτω παράγραφοι

1. Ο Ντούσσελ, ο γιατρός που μοιράστηκε μαζί μου την καμαρούλα, έχει να μας πει ένα σωρό πράγματα για τον έξω κόσμο, τώρα πια που πάσαμε ν' ανήκουμε σ' αυτόν. Οι ιστορίες του είναι θλιβερές. Πολλοί φίλοι εξαφανίστηκαν. Η τύχη τους μας τρομάζει. Κάθε βραδιά χτενίζουν την πόλη τα στρατιωτικά αυτοκίνητα με τους πράσινους μουσαμάδες. Οι Γερμανοί χτυπούν όλες τις πόρτες και ψάχνουν για Εβραίους. Αν βρουν Εβραίους, φορτώνουν στα καμιόνια ολόκληρη την οικογένεια. Όσοι δεν κρύβονται υπογράφουν την καταδίκη τους. Οι Γερμανοί το κάνουν αυτό συστηματικά με τη λίστα στο χέρι, χτυπώντας εκείνη την πόρτα που θα βρουν να τους περιμένει πλούσια λεία. Άλλοτε πάλι, οι δυστυχισμένοι πληρώνουν λύτρα για κάθε κεφάλι. Το πράγμα είναι τραγικό. Το βράδυ βλέπω να περνάνε συχνά αυτές οι λιτανείες των ασθενών με τα παιδιά τους να κλαίνε, να σέρνονται κάτω απ' τις διαταγές μερικών κτηνανθρώπων, που τους χτυπούν με το μαστίγιο και τους βασανίζουν, ώσπου να πέσουν κάτω. Δε λυπούνται κανένα, ούτε τους γέρους, ούτε τα μωρά, ούτε τις έγκυες γυναίκες, ούτε τους αρρώστους. Όλοι είναι κατάλληλοι για το ταξίδι προς το θάνατο.
(ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ 2000 – Β' ΛΥΚΕΙΟΥ)

2. Στην έκθεση της Διεθνούς Επιτροπής της UNESCO για την εκπαίδευση στον 21ο αιώνα τονίζεται ότι η διά βίου εκπαίδευση πρέπει να στηρίζεται στους παρακάτω τέσσερις πυλώνες, που αποτελούν διαφορετικά είδη μάθησης: 1. Μαθαίνω πώς να αποκτώ τη γνώση, συνδυάζοντας ικανοποιητικά μια ευρύτατη γενική παιδεία με τη δυνατότητα εμβάθυνσης σε ορισμένα θέματα. 2. Μαθαίνω να ενεργώ με τέτοιο τρόπο, ώστε να αποκτώ όχι μόνο επαγγελματική κατάρτιση αλλά και γενικότερα τη δυνατότητα να αντιμετωπίζω διάφορες καταστάσεις και να εργάζομαι αρμονικά σε ομάδες. 3. Μαθαίνω να συμβιώνω, κατανοώντας τους άλλους και έχοντας επίγνωση των κοινωνικών αλληλεξαρτήσεων - συμβάλλοντας στην πραγματοποίηση κοινών δράσεων και στη διευθέτηση των συγκρούσεων-, με σεβασμό στις αξίες του πλουραλισμού, της αμοιβαίας κατανόησης και της ειρήνης. 4. Μαθαίνω να ζω με τέτοιο τρόπο, ώστε να αναπτύσσω την προσωπικότητά μου και να μπορώ να ενεργώ με μεγαλύτερη αυτονομία και περισσότερη κρίση και προσωπική υπευθυνότητα. Για τον λόγο αυτόν η εκπαίδευση δεν πρέπει να παραμελεί την ανάπτυξη των ατομικών δυνατοτήτων, τη μνήμη, τη λογική κρίση, την αίσθηση του ωραίου, τις φυσικές ικανότητες του ατόμου και τη δεξιότητα της επικοινωνίας, με παράλληλη ευαισθησία στη χρήση της μητρικής γλώσσας.
(ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ 2000 – Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ)

3. Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Ένωση, η τηλεργασία μπορεί να οριστεί ως η μορφή εργασίας που εκτελείται από ένα άτομο κυρίως ή σε ένα σημαντικό μέρος της, σε τοποθεσίες εκτός του παραδοσιακού εργασιακού χώρου, για έναν εργοδότη ή πελάτη, και η οποία περιλαμβάνει τη χρήση των τηλεπικοινωνιών και προηγμένων τεχνολογιών πληροφόρησης ως ένα ουσιαστικό και κεντρικό χαρακτηριστικό της εργασίας. Οι δύο βασικοί τρόποι τηλεργασίας είναι είτε κάποιος να είναι υπάλληλος σε έναν εργοδότη είτε ελεύθερος επαγγελματίας. Στην πρώτη περίπτωση, ο εργαζόμενος είναι μόνιμα συνδεδεμένος με το δίκτυο των εργοδοτών, η εργασιακή του ζωή είναι πολύ περισσότερο ελεγχόμενη μέσω της τεχνολογίας και έχει πολύ λιγότερη ευελιξία ως προς τον τρόπο που θα οργανώσει τον εργάσιμο χρόνο του. Στη δεύτερη περίπτωση, ο εργαζόμενος είναι πολύ περισσότερο ελεύθερος να καθορίσει τον ρυθμό εργασίας του εκτελώντας την εργασία του στον προσωπικό του υπολογιστή και συνδεδεμένος μόνο, όταν είναι απαραίτητο, με το δίκτυο της επιχείρησης, το οποίο μπορεί να εφαρμοστεί σε πολλά επαγγέλματα.
(ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ 2001 – Β' ΛΥΚΕΙΟΥ)

4. Αξιοπρόσεκτες, επίσης, είναι και οι επιπτώσεις αυτής της νέας αίσθησης του χρόνου στην εκπαιδευτική διαδικασία. Παρατηρείται π.χ. δυσκολία συγκέντρωσης της προσοχής των παιδιών, όπως και υπερβολική κινητικότητα, αφού η καθημερινή ζωή δεν συμβαδίζει με το ρυθμό της τηλεοπτικής εικόνας. Πολύ φυσικό είναι να θεωρείται ανιαρό το σχολικό μάθημα, όπως και ο διάλογος στην οικογένεια, που τώρα έχει αντιπάλους τα κανάλια με τα ελκυστικά τους προγράμματα. Ας μην παραλείψουμε και τις ταινίες του Σαββατόβραδου, οι οποίες έχουν στοιχίσει σε πλήθος παιδιών την απουσία από τον κυριακάτικο εκκλησιασμό ή από το οικογενειακό τραπέζι.
(ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ 2003 – Β΄ ΛΥΚΕΙΟΥ)

5. Αξιοπρόσεκτη η παρατήρηση. Δεν αληθεύει όμως στη δική μας εποχή. Γιατί σήμερα και τα παιδιά είναι πολύ διαφορετικά από άλλοτε και ο αέρας, το «κλίμα» του σχολείου έχει αλλάξει. Παλαιότερα ο μαθητής περίμενε να φωτιστεί αποκλειστικά και μόνο από το Δάσκαλό του. Σήμερα οι πηγές των πληροφοριών έχουν πολλαπλασιαστεί σε βαθμό εκπληκτικό και οι κρουνοί τους (η εφημερίδα, το περιοδικό, το ραδιόφωνο, η τηλεόραση) ρέουν μέσα στο σπίτι. Μπορεί λοιπόν ο μαθητής, ανάλογα με τη δύναμη και την όρεξή του, να προμηθεύεται ελεύθερα και απεριόριστα «ειδήσεις» από όλες τις περιοχές της ανθρώπινης περιέργειας: ιστορικές, γεωγραφικές, βιολογικές, ανθρωπολογικές, φυσικής, χημείας, κοσμογραφίας, ηλεκτρολογίας, κάθε λογής «τεχνικής».
(ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ 2004 – Γ΄ ΛΥΚΕΙΟΥ)

6. Ιδιαίτερα σημαντικός είναι ο ρόλος του πρωινού καθ' όλη τη διάρκεια τις προετοιμασίας του μαθητή για τις εξετάσεις. Ένα πλήρες πρωινό αυξάνει τη διάθεση και την ενέργεια του παιδιού, για να αντεπεξέλθει τις δυσκολίες του διαβάσματος και των άλλων υποχρεώσεων τις ημέρας. Επιπλέον, μειώνει το αίσθημα τις πείνας κατά τις μεσημεριανές ώρες, γεγονός που αποτρέπει την υπερκατανάλωση φαγητού το μεσημέρι, κάτι που θα προκαλούσε υπνηλία και μείωση τις απόδοσης του μαθητή.

7. Χαρακτηρολογικά οι άνθρωποι μπορούν να μοιραστούν σε δύο κατηγορίες: στους «ανθρώπους του ναι» και τους «ανθρώπους του όχι». Οι πρώτοι, όταν προκαλούνται να εκδηλωθούν (με μια απάντηση, κίνηση ή προσφορά, με τη στάση τους απέναντι σ' ένα αίτημα ή σ' ένα αντιλεγόμενο θέμα), αυθόρμητα συμπεριφέρονται θετικά, έστω και αν αργότερα, άμα καλοσκεφτούν και ζυγίσουν πιο ψύχραιμα τα δεδομένα, νικηθούν από τις αμφιβολίες (τις θεωρητικές) ή τις δυσκολίες (τις πρακτικές) και αναθεωρήσουν την αρχική τους τοποθέτηση. Το «ναι» έρχεται εύκολα και τις περισσότερες φορές στο στόμα τους: «ω, βέβαια γίνεται», «μάλιστα, δεν αποκλείεται», «δε σας υπόσχομαι, αλλά θα προσπαθήσω», «θα το ξαναδώ, ελπίζω να το πετύχω», «συμφωνώ, έχει και αυτή η άποψη την αλήθεια της» κ.ο.κ. Αντίθετα, οι άνθρωποι της άλλης κατηγορίας αρχίζουν πάντα με το «όχι», η άρνηση είναι κατά κανόνα η πρώτη αντίδρασή τους, ακόμα και όταν έπειτα από ψυχραιμότερη κρίση ή επιγενέστερη συμπάθεια φανούν υποχωρητικοί. Αυτοί ξεκινούν αρνητικά: «αδύνατον, δε γίνεται», «αποκλείεται, μην το συζητείτε», «έχω την εντελώς αντίθετη γνώμη», «μη ματαιοπονείτε, χαμένος ο κόπος», «δεν είναι πολλές οι αλήθειες, αλλά μία» κ.ο.κ. Νομίζει κανείς ότι, στην κάθε περίπτωση, έχει να κάμει με ένα εντελώς διαφορετικό ψυχικό κλίμα. Εκεί αιθρία, ανοιχτός ορίζοντας, κάτι το μαλακό και το λείο. Εδώ συννεφιά, κλεισούρα, κάτι το σκληρό και το τραχύ.

8. Τα αποτελέσματα της δωρικής εισβολής δεν άργησαν να φανούν. Όπου εγκαταστάθηκαν οι Δωριείς, σταμάτησε κάθε πρόοδος, η τέχνη οπισθοδρόμησε και οι άνθρωποι ξαναγύρισαν στις πρωτόγονες συνήθειες. Τα αγγεία τώρα είναι χοντροειδή και μεγάλα με άτεχνες παραστάσεις ή απλά γεωμετρικά σχήματα εν αντιθέσει προς τα κομψά κρητομικηναϊκά με τις φυσικότερες παραστάσεις. Η θαλασσοκρατία πέρασε στα χέρια των Φοινίκων. Ακολούθησαν κύματα μεταναστεύσεων προς τα νησιά του Αιγαίου Πελάγους και τα μικρασιατικά παράλια.

9. Η προκατάληψη ορίζεται ως μια αρνητική στάση απέναντι στα μέλη μιας συγκεκριμένης κοινωνικής ομάδας, στάση η οποία βασίζεται αποκλειστικά στη συμμετοχή τους στην ομάδα αυτή. Αναλυτικότερα, κάποιος που είναι προκατειλημμένος απέναντι σε μια ομάδα τείνει να αξιολογεί τα μέλη της με αρνητικό τρόπο, απλά και μόνο επειδή ανήκουν σε αυτή την ομάδα. Η προσωπικότητα, η συμπεριφορά και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά κάθε συγκεκριμένου ατόμου παίζουν πολύ μικρό ρόλο εφόσον όλα τα μέλη της ομάδας έχουν μεταξύ τους ομοιογενή χαρακτηριστικά.

10. Η παρουσία της γυναικείας μορφής στις διαφημίσεις έχει στόχο να προσελκύσει κυρίως τη γυναίκα καταναλώτρια αλλά και το ανδρικό καταναλωτικό κοινό με διαφορετική χρήση της γυναικείας μορφής. Στην πρώτη περίπτωση, πρόκειται για διαφημίσεις που προβάλλουν προϊόντα που συνδέονται με τους παραδοσιακούς ρόλους της γυναίκας ως μητέρας και νοικοκυράς (είδη σπιτιού, οικιακές συσκευές, βρεφικά είδη, είδη καθαρισμού σπιτιού κτλ.), καθώς και προϊόντα που αφορούν τη φροντίδα της εξωτερικής εικόνας της γυναίκας (καλλυντικά, ρούχα, είδη προσωπικής υγιεινής κτλ.). Στη δεύτερη περίπτωση, όταν στόχος είναι πρωτίστως αν και όχι πάντοτε αποκλειστικά το ανδρικό κοινό, η γυναικεία μορφή εμφανίζεται στον εξίσου παραδοσιακό ρόλο του συμβόλου της σεξουαλικότητας και του αντικειμένου της ανδρικής επιθυμίας (π.χ. σε διαφημίσεις αυτοκινήτων).

11. Ένα χάσμα χωρίζει το Σωκράτη από τους σοφιστές. Ο Σωκράτης ζητήσει τη μία και καθολική έννοια, τη μία και καθολική αλήθεια, ενώ οι σοφιστές υποστήριζαν τις πολλές γνώμες για το ίδιο πράγμα. Επίσης και στον τρόπο της ζωής υπάρχει ριζική αντίθεση μεταξύ σοφιστών και Σωκράτη. Οι σοφιστές ήταν έμποροι γνώσεων, ενώ ο Σωκράτης υπήρξε ένας άμισθος δάσκαλος και ερευνητής της αλήθειας. Το μόνο κοινό μεταξύ των σοφιστών και του Σωκράτη ήταν ότι κι αυτός κι εκείνοι διαπίστωσαν ότι η παραδεδομένη μόρφωση και παιδεία δεν ήταν αρκετή για την εποχή τους.

12. Το καταναλωτικό μοντέλο δημιουργεί συνθήκες τριβής του νέου με τον εαυτό του και κατ' επέκταση με τους άλλους. Ο καταναλωτισμός ως έκφραση και δομικό στοιχείο του καπιταλισμού σπρώχνει τα άτομα στην ταύτιση της ευτυχίας με την απόκτηση υλικών αγαθών. Το άτομο, δηλαδή, εκδηλώνει συσσωρευμένη αγωνία επειδή δεν έχει αποκτήσει όσα θα ήθελε και ενδέχεται οι γύρω του να έχουν στην κατοχή τους. Μια ακόμη έκφραση τριβής είναι και η σύγχυση και η ακρισία που χαρακτηρίζουν τον homo consumens. Ο ίδιος συγχέοντας τις πραγματικές του ανάγκες με τις τεχνητές ενδιαφέρεται κυρίως για τις δεύτερες. Έτσι, αδιέξοδες καταστάσεις ορθώνονται μπροστά του τις οποίες προσπαθεί να ξεπεράσει ακόμα και με τη χρήση βίας.

13. Συχνά, βέβαια, ακόμη και ο οξύτερος νους προδίδεται από την ψυχική υστέρηση και αδυναμία. Γι' αυτό είναι αδήριτη ανάγκη η πνευματική ευεξία να συνοδεύεται και από ανάλογη ψυχική ευρωστία. Χωρίς εφόδια όπως η επιμονή και η αποφασιστικότητα, οι δυσκολίες που διαρκώς θα ορθώνονται μπροστά στον αγωνιστή για την ελευθερία του θα φαντάζουν ανυπέρβλητες. Θα τον εξομοιώνουν με ένα ναυαγό που έχει να αντιπαλέψει τη μανιασμένη θάλασσα, τα κύματα της οποίας συνεχή και θεόρατα τον χτυπούν και τον καταρρακώνουν ψυχικά, μέχρι πολύ σύντομα να τον εξοντώσουν. Γι' αυτό χρειάζεται το άτομο να επιδεικνύει αγωνιστικό φρόνημα, ώστε να κατορθώνει να ανθίσταται στις παντοειδείς δυσχέρειες προκειμένου να μπορεί να προασπίζεται τις προσωπικές του ιδέες και επιλογές, οι οποίες συνιστούν και τον πυρήνα της ατομικής του ιδιοσυστασίας, την ουσία τελικά της προσωπικής του ελευθερίας.

14. Τέχνη ονομάζεται το σύνολο της ανθρώπινης δημιουργίας με βάση την πνευματική κατανόηση, επεξεργασία και ανάπλαση, κοινών εμπειριών της καθημερινής ζωής σε σχέση με το κοινωνικό,

πολιτισμικό, ιστορικό και γεωγραφικό πλαίσιο στο οποίο διέπονται. Αποτελεί μια ευρύτερης ερμηνείας ονομασία που χρησιμοποιείται για να περιγράψουμε τη διαδικασία, της οποίας προϊόν είναι κάτι το μη φυσικό, το οποίο ακολουθεί τους κανόνες του δημιουργού. Κατά συνέπεια όροι με κοινή ρίζα όπως τεχνικό, τεχνίτης, καλλιτέχνης αποδίδονται σε ανθρώπινες δημιουργίες και δραστηριότητες αυθαίρετες με τη ροπή του φυσικού κόσμου. Στον Δυτικό κόσμο η τέχνη περιγράφεται ως art, από το Λατινικό ars που εν μέρει σημαίνει διακανονίζω, διευθετώ. Η τέχνη, με την ευρύτερη έννοια, είναι η έκφραση της ανθρώπινης δημιουργικότητας και φαντασίας.

15. Το ποδόσφαιρο μπορούσε να πάρει διαστάσεις φαινομένου μόνο στον 20ό αιώνα. Η ανάπτυξη της τεχνολογίας, η δυνατότητα δημιουργίας υπέροχων σταδίων και εκπληκτικών αγωνιστικών χώρων και επιπλέον η τελειοποίηση της μπάλας και των παπουτσιών, συνέβαλαν σημαντικά προς αυτή την κατεύθυνση. Πάνω από όλα όμως βοήθησε η τηλεόραση, η οποία έφερε το λαοφιλέστερο παιχνίδι σε κάθε γωνιά του πλανήτη, μεταφέροντας μια υπέροχη παράσταση μπροστά στα μάτια δισεκατομμυρίων φιλάθλων.

16. Υπήρξαν σημαντικές ομοιότητες μεταξύ του ναζισμού και του φασισμού σχετικά με τις θεμελιώδεις αρχές τους. Και οι δύο ιδεολογίες υποστήριζαν τον ολοκληρωτικό μονοκομματικό κράτος, το οποίο και υπηρετούσε το άτομο εντασσόμενο στη μάζα. Τόσο ο ναζισμός όσο και ο φασισμός με τη διάλυση του συνδικαλισμού και την επιβολή τάξης και πειθαρχίας υπηρετούσαν την άρχουσα οικονομική τάξη, αλλά την ίδια στιγμή καθυστέρησαν και τους μικροαστούς. Επίσης, ένα άλλο σημείο σύγκλισης τους είναι η υποστήριξη ιδεοληψιών και παραλογισμών που παρακωλύουν την ελευθερία της σκέψης. Φαίνεται, λοιπόν, ότι αυτές οι δύο ιδεολογίες αποτελώντας ταυτόχρονα πολιτικοκοινωνικά καθεστώτα αντίκεινται προς κάθε έννοια δημοκρατικού ήθους.

17. Το όφελος για την εκπαίδευση είναι η χρησιμοποίηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων με την τεχνολογία των πολυμέσων (συνδυασμός κειμένου - εικόνας - ήχου). Η τεχνολογία αυτή δίνει τη μοναδική δυνατότητα στον μαθητή να προσεγγίσει και να επεξεργασθεί σύνθετες πληροφορίες με ποικίλους συνδυασμούς και δυνατότητες. Με αυτή την τεχνολογία τα πολιτισμικά ή εθνικά μαθήματα του εκπαιδευτικού συστήματος μιας χώρας μπορούν να διδαχθούν με νέους ελκυστικούς, ανανεωμένους και ουσιαστικούς τρόπους που και τα αντικείμενα αυτά καθ' εαυτά αναδεικνύουν στη συνείδηση του μαθητή και επιτρέπουν μια άμεση προσωπική συνεργασία του (διαδραστική λειτουργία) με το πρόγραμμα και όχι μια απλή παθητική προσέγγιση. Έτσι διδάσκοντας την ιστορία μιας περιόδου, μπορείς μαζί με τις πληροφορίες για τα γεγονότα και τα πρόσωπα να παρουσιάζεις χάρτες, πορείες, σχέσεις, παράλληλα γεγονότα της ιστορίας γειτονικών χωρών ή, σε πολιτιστικό επίπεδο, να δίνεις συγχρόνως πληροφορίες για τη λογοτεχνία, τις επιστήμες, τις τέχνες, την παράδοση, τη θρησκεία, τη γλώσσα ενός λαού με εικόνα, με ήχο και φυσικά με κείμενο.

18. Είναι πολύ σημαντική λοιπόν η ύπαρξη στα εκπαιδευτικά ιδρύματα ενός σύγχρονου συστήματος πρόσβασης στις πληροφορίες. Εκείνο που έχει σημασία όμως από εκπαιδευτική άποψη είναι η χρήση των πηγών αυτών και των πακέτων επεξεργασίας της πληροφορίας. Διότι, εκείνο που προέχει στην εποχή μας δεν είναι μόνο το ζήτημα της απόκτησης πληροφοριών, αλλά – κυρίως – της απόκτησης δεξιοτήτων ενεργού αναζήτησης και κριτικής ανάγνωσης του πληροφοριακού «κειμένου». Γι' αυτό η χρήση του υπολογιστή ως πηγή πληροφοριών στο σχολείο θα πρέπει να αποβλέπει και σ' αυτούς τους δυο στόχους

19. Το εμπόδιο στη γραπτή επικοινωνία μπορεί να υπερνικηθεί με το καλό γράψιμο και το σωστό διάβασμα. Μπορεί ο συγγραφέας να μας προσφέρει ένα καλοδομημένο και σαφές κείμενο, για να επικοινωνήσει άμεσα μαζί μας, αλλά μόνη της η προσπάθεια αυτή δεν αρκεί, πρέπει κι εμείς να κάνουμε

το άλλο μισό του δρόμου. Ως αναγνώστες πρέπει να σκάβουμε τη σήραγγα της επικοινωνίας από τη δική μας πλευρά.

20. Η είδηση δεν συγκίνησε κανέναν. Οι εφημερίδες, τα κόμματα και οι πασών αποχρώσεων προοδευτικοί ήταν απασχολημένοι με το να αναλύουν το μήνυμα των εκλογών και έτσι δεν βρήκαν την ευκαιρία ούτε να αναλύσουν ούτε να καταγγείλουν ότι στην Κωνσταντινούπολη παιδάκια 10 – 12 ετών ράβουν τα τζιν Benetton με μεροκάματο 200 δρχ. την ημέρα. Κανένας δε φώναξε για σκάνδαλο, γιατί φαίνεται ότι η Αριστερά στην εποχή της παγκοσμιοποίησης δεν έχει τίποτε να πει για την παγκοσμιοποίηση της εκμετάλλευσης των παιδιών. Το θέμα – αν δεν της φαίνεται φυσιολογικό – δεν την απασχολεί. Στην εποχή μας σκάνδαλο είναι ότι πέφτει το χρηματιστήριο και όχι ότι κάθε λεπτό πεθαίνουν 25 παιδιά από αστία. Ότι 250 εκατομμύρια αγοράκια και κοριτσάκια σε όλον τον κόσμο ηλικίας 5 – 14 χρόνων δουλεύουν 14 – 16 ώρες την ημέρα δένοντας κόμπους σε χαλιά, στρίβοντας φύλλα καπνού, κόβοντας σπέρτα. Ότι παιδάκια παραμορφώνουν τα χέρια τους ράβοντας μπάλες, κόβοντας διαμάντια, παραμορφώνουν τα πόδια τους δουλεύοντας σε υαλουργίες, σε νταμάρια ή κάνοντας τους βαστάζους στις αγορές (...) ότι παιδάκια ξεφορτώνουν τούβλα στο Νεπάλ για 70 δρχ. σε κάθε 100 διαδρομές μεταξύ του φορτηγού και του γιαπιού.

21. Η γεωργική επανάσταση επέφερε μια βασική αλλαγή: ο δείκτης γεννητικότητας του ανθρώπου έφτασε και ξεπέρασε το δείκτη θνησιμότητας και ο αριθμός των ανθρώπων του πλανήτη άρχισε να αυξάνεται σταθερά. Η γεωργία έγινε η κυρίαρχη ανθρώπινη δραστηριότητα – ακόμη και σήμερα απασχολεί σχεδόν πενήντα τοις εκατό του παγκόσμιου εργατικού δυναμικού. Από το περιοδικό National Geographic

22. Κάθε, όμως, θετικό στοιχείο γεννάει και την άρνησή του. Η ελεύθερη ιδιωτική επιχείρηση γέννησε δύο αρνήσεις. Η μία είναι οι συνθήκες εργασίας αυτών που εργάζονται σ' αυτήν ως μισθωτοί. Η δεύτερη είναι οι συνθήκες επέκτασης της επιχείρησης με μόνο κριτήριο το κέρδος.
Χρ. Μαλεβίτσης

23. Σε κανένα φυσικά κύκλο δεν μπορούσε να λείπει το στοιχείο του λόγου και της αξίας του ανθρώπου ως λογικού όντος. Τα βρίσκουμε και στο σινικό και στον ινδικό πολιτισμό. Πουθενά όμως δεν τα βρίσκουμε ως κυρίαρχα στοιχεία, όπως και στον ευρωπαϊκό κύκλο. Αυτή είναι η ειδοποιός διαφορά που χωρίζει την Ευρώπη από την Ασία.
Κωνσταντίνος Τσάτσος

24. Ο σύγχρονος Ελληνισμός έχει πνευματικά κεφάλαια ανεκτίμητα, όχι δανεισμένα, αλλά δικά του σ' αλήθεια: την ανθρωπιστική του παράδοση, την Ορθόδοξη Εκκλησία, το πνεύμα του Εικοσιένα. Ας προσθέσουμε σ' αυτά και τη νεοελληνική λογοτεχνία που μπορεί να μην είναι μεγάλη, είναι όμως η φωνή της καρδιάς του έθνους, για τούτο, χωρίς αυτήν δεν θα ολοκληρωθεί ποτέ η εθνική μας παιδεία. Αν στηρίξουμε καλά στις βάσεις αυτές την αγωγή των παιδιών μας, δεν έχουμε λόγους να φοβόμαστε για το μέλλον του Ελληνισμού. Όσο για τις πρακτικές του ικανότητες στο διεθνή στίβο δεν θα τις κρίνουμε ως ασήμαντες και περιφρονητές, όταν αναλογιστούμε ότι ο μικρός αυτός λαός, με όλη του τη φτώχεια, ξεκινώντας από το τίποτα, κατάφερε, σε ολίγες δεκαετίες, να δημιουργήσει τον τρίτο εμπορικό στόλο της οικουμένης.
Γιώργος Θεοτοκάς

25. Η ελληνική λέξη «τύραννος», που ξεκίνησε ηθικά ουδέτερη, σημαίνοντας τον ηγεμόνα ή τον αρχηγό, για να καταντήσει συνώνυμη κάθε αυθαιρεσίας και κάθε απανθρωπιάς, μας δίνει ένα

χαρακτηριστικό παράδειγμα. Ολόκληρη η καθημερινή ζωή είναι γεμάτη διαφωτιστικά περιστατικά. Ο μαθητής που γίνεται επιμελητής, ο υπάλληλος που γίνεται εργοδότης, οι αρραβωνιασμένοι που γίνονται νόμιμοι σύζυγοι, ο υφηγητής που εκλέγεται καθηγητής, ο κατώτερος κληρικός που ανεβαίνει στο ανώτατο αξίωμα της ιεραρχίας, ο υπαξιωματικός που προάγεται σε αξιωματικό, ο κατώτερος αξιωματικός που προάγεται σε ανώτερο, το μέλος της ορχήστρας που ανεβαίνει στο «πόντιουμ» του αρχιμουσικού, ακόμη και ο προσωρινός αναπληρωτής ενός ανωτέρου του, δεν είναι πια οι ίδιοι άνθρωποι. Φυσικά, θα σας αποκριθούν πως η εξουσία επιβάλλει υποχρεώσεις και πως κανένας δεν έχει το δικαίωμα να φθείρει το κύρος της, για να την προσαρμόσει στη διάθεση του καθενός.

I.M. Παναγιωτόπουλος

26. Όραμα στην πολιτική σημαίνει ένα μεγαλόπνοο και τολμηρό πολιτικό σχέδιο, από το οποίο προσδοκείται η λύση όλων των προβλημάτων και η αναμόρφωση της κοινωνίας. Ένα τέτοιο «μεγαλοφυές» και μεγαλόπνοο σχέδιο συγγενεύει σχεδόν με την έννοια της πολιτικής ουτοπίας. Πολιτική ουτοπία είναι κάθε θεωρητικό μοντέλο που πιστεύουμε ότι, αν εφαρμοστεί, θα οδηγήσει την κοινωνία σε μια σχεδόν ιδανική κατάσταση. Τέτοιο ουτοπικό μοντέλο ήταν η ιδανική πολιτεία του Πλάτωνα, η ουτοπία του Μουρ, η πολιτεία του Ήλιου, του Καμπανέλα, η Νέα Ατλαντίδα του Μπέικον και ο κομμουνισμός του Μαρξ και Έγκελς. Από τα πιο πάνω μοντέλα εφαρμόστηκε κυρίως το τελευταίο, που έλυσε βέβαια πολλά προβλήματα, αλλά δεν μπόρεσε να σταθεροποιηθεί και να επιβιώσει παρά μόνο σε ελάχιστες χώρες και σε μια αρκετά αναθεωρημένη μορφή.

Σωκράτης Γκίκας

27. Ο άνθρωπος της μάζας, λένε οι ψυχολόγοι, παθαίνει τούτο: δέχεται τους εσωτερικούς τρόπους των άλλων, τη σκέψη τους, χωρίς να του γίνεται καν συνειδητή αυτή η κατάσταση του. Παίρνει θέση απέναντι στα πράγματα με την παραίσθηση πως αυτή η στάση του είναι αυθύπαρκτη και αυτόνομη, ότι είναι πραγματικά δική του θέση, ενώ στην πραγματικότητα δεν είναι τίποτε δικό του, παρά μια σκέψη και μια θέση που του μεταβίβασαν, που του έβαλαν μέσα στο κεφάλι του. Και αυτό γίνεται γιατί ο άνθρωπος μέσα στη μάζα έχασε το εγώ του και παραδόθηκε σύψυχα στην ξένη επίδραση, στην ξένη επιρροή.

I. N. Ξηροτύρης

28. Πρώτιστο πνευματικό χρέος της εποχής μας είναι, νομίζω, να αντιληφθεί τον κίνδυνο και να αντιδράσει. Αφήνοντας την παρανόηση του ανθρωπισμού που μας έφερε στην τεχνοκρατία και το υλιστικό υπόβαθρό της, να αναζητήσουμε πάλι το βαθύ και ουσιαστικό και καθολικό ανθρωπισμό, που έδρα του έχει τον άνθρωπο – πνευματικό ον. Ο ανθρωπισμός μας, δηλαδή ο ιδανικός άνθρωπος που θα θέλαμε να πραγματώσουμε, να έχει πάλι τόσο πλάτος και βάθος, ώστε να περιλάβει όλα τα έργα του ανθρώπου, βάζοντας το καθένα στη σωστή του θέση.

B. N. Τατάκης

29. Ο ανθρωπιστής είναι εχθρός των προκαταλήψεων και των «απόλυτων δογματικών αληθειών», που εγκλείουν πολλές φορές αρκετό πρωτογονισμό. Ωστόσο, οι κοινωνίες μας σήμερα με τον ασύγκριτο με άλλες εποχές, υλικό πλούτο τους προσφέρονται ευνοϊκότερα για τη δημιουργία φανατικών μαζών, παρά για τη δημιουργία ανθρωπισμού. Πέφτει πια στην κοινή αντίληψη πως ο σύγχρονος κόσμος προπαρασκευάζεται για μια μαζική σφαγή, που αν τελικά εξαπολυθεί από παρανοϊκούς αρχηγούς φανατικών μαζών θα ξεπεράσει κάθε προηγούμενο μαζικό «μακελειό». Ο μαζικός φανατισμός και παραλογισμός ευνοείται από τις όχι υγιείς κοινωνίες μας.

I. N. Ξηροτύρης

30. Οι μάζες διαφέρουν από τις ιστορικές ομάδες ριζικά. Οι μάζες δεν έχουν συγκροτημένη

κοσμοθεωρία, μια κοσμοαντίληψη βάσει της οποίας να οργανώσουν τα άτομά τους σε προσωπικότητες, που να διαπερνά τη συμπεριφορά τους ένα βαθύ νόημα. Οι μάζες είναι κελύφη ανθρώπινα προσκολλημένα σε έναν τεράστιο μηχανισμό, που δεν τον κατανοούν και ούτε ενδιαφέρονται να τον κατανοήσουν αρκεί που τους ταΐζει. Αν πάψει να τους ταΐζει, το πολύ που μπορεί να κάνουν είναι να τον σπάσουν. Διότι μόνο να ζητούν ξέρουν . ολοένα προβάλλουν δικαιώματα.

Χρ. Μαλεβίτσης

31. Μα κι ύστερα από όλη αυτή τη διαδρομή που κάμαμε με λιγοστές φράσεις στο χώρο και στο χρόνο, μεγάλη θα ήταν η αφέλειά μας αν νομίζαμε ότι χαράξαμε τα τελειωτικά όρια της ελληνικότητας, ότι βρήκαμε τάχα το βασικό δόγμα που δεν μπορεί να το παραβεί η πνευματική ζωή της Ελλάδας δίχως να αναιρέσει τον εαυτό της. Γιατί ο ελληνισμός ζει, άρα αλλάζει ολοένα σύσταση και μορφή, ανανεώνεται, αναπροσαρμόζεται σε καινούργιες περιστάσεις, αφομοιώνει καινούργιες επιδράσεις, ανακαλύπτει δρόμους που δεν περίμενε, φτιάχνει έργα πρωτότυπα, διαμορφώνει αντιπροσωπευτικούς τύπους αλλιώτικους από εκείνους που ήξερε, Δεν υπάρχει, λοιπόν, ούτε θα υπάρξει, όσο ο Ελληνισμός είναι ζωντανός, σύστημα κανόνων που να ρυθμίζει οριστικά πότε ένα έργο είναι ελληνικό και πότε δεν είναι. Ο μόνος κανόνας της ελληνικότητας που σηκώνει η δική μου τουλάχιστο συνείδηση είναι τούτος: Ελληνικό είναι κάθε έργο που βγαίνει με ειλικρίνεια από τη ζωή, την καρδιά και τη σκέψη των ανθρώπων του έθνους μας.

Γιώργος Θεοτοκάς

32. Η γλωσσική παρουσία ενός έθνους είναι μια παρουσία φυσιογνωμική, με την έννοια ότι μέσα της ανακλύπει η χαρακτηριστική ατομικότητα αυτού του έθνους. Και τούτο γιατί η γλώσσα δεν είναι ποτέ ένας αφηρημένος, πάνω από τόπο και χρόνο, κώδικας συνεννοήσεως, αλλά μια ιστορική έγχρονη αποκάλυψη του κόσμου, όπως τον φέρνει στο φως μέσα στα δικά του όρια και τη δική του ιδιοτυπία το έθνος.

Κώστας Μιχαηλίδης

33. Άλλη είναι η περίπτωση του πνευματικού και πολιτισμικού γοήτρου μιας γλώσσας που μπορεί να επηρεάσει άλλες γλώσσες, πέρα από κάθε έννοια χρησιμοθηρίας. Εννοώ την περίπτωση της Ελληνικής. Η προσφυγή στην Ελληνική δεν υπήρξε ποτέ προϊόν συρμού ή ωφελιμιστικών λόγων. Ήταν ανάγκη του ανθρώπου να μελετήσει τα μεγάλα κείμενα που γράφτηκαν για μεγάλης σημασίας θέματα από μεγάλους στοχαστές της ανθρωπότητας.

Γ. Μπαμπινιώτης

34. Η συμβολή του διαλόγου στην εύρεση της αλήθειας είναι μεγάλη και αναμφισβήτητη. Κανένας φραγκός δεν μπορεί να αντέξει τον «προωθητικό ανταγωνισμό θέσης και αντίθεσης». Προκαταλήψεις, δογματικές και μισαλλόδοξες θέσεις, συμφέροντα, σκοπιμότητες, αποκαλύπτονται αμείλικτα από την αληθινή, την ισχυρότερη ερμηνεία. Δεν αντέχουν στη σύγκριση με την πνευματική κατάρτιση, την αδέσμευτη και πλατειά σκέψη, την έντιμη στάση και παραμερίζονται στην πορεία προς την αλήθεια. Η καθαρότητα της σκέψης, η ολοκληρωμένη γνώση, είτε ως θέση είτε ως αντίθεση, λάμπουν οδηγώντας σε αμχανία τους «παπαγαλισμούς» και ματαιώνοντας οποιοδήποτε σχέδιο να αχθεί η συζήτηση σε «προκατασκευασμένα» συμπεράσματα.

Χ.. Μαλεβίτσης

35. Ελευθερία και δικαιοσύνη πολύ σωστά. Αλλά αναγκαία προϋπόθεση η άξια του προορισμού της παιδείας. Όχι η παιδεία των απολυτηρίων και των προσόντων, αν και αναγκαία κι αυτή. Η παιδεία που «κατασκευάζει βίον», κατά την κλασική αντίληψη, που δημιουργεί ανθρώπους άξιους της ανθρωπιάς τους, όχι θλιβερούς θεσιθήρες και γελοίους προσκυνημένους. Η δημοκρατία ριζώνει και αναπτύσσεται

με τη βοήθεια του καθαρού νου, της ανοιχτής καρδιάς. Η δημοκρατία σκοτώνει τη μισαλλοδοξία.. είναι μια καλόπιστη συνομιλία που πείθει, όχι μια ιταμή προσταγή που καταναγκάζει. Είναι ένα επιχείρημα. Δεν είναι ποτέ μια επιχείρηση. Αυτό το επιχείρημα όρθωσε απαρασάλευτο ανάμεσα στους αιώνες ο κλασικός κόσμος. Γι' αυτό όλοι οι φωτισμένοι άνθρωποι, όπου και αν ζουν, νιώθουν ότι κατάγονται από την Αθήνα.

Ι.Μ. Παναγιωτόπουλος

36. Οι περισσότεροι άνθρωποι είναι πλασμένοι από την πρώτη ύλη του «οπαδού». Ο οπαδός είναι πρόθυμος να ακολουθήσει, όχι να ηγηθεί ή να υπάρξει ανεξάρτητα. Ο οπαδός έχει μια έτοιμη συγκατάθεση μέσα του που την τοποθετεί όπου περισσότερο τον βολεύει.. Αλλά υπάρχει ουσιαστική διαφορά ανάμεσα στον τυφλό οπαδό και τον οπαδό που είναι ικανός να αποσύρει τη συγκατάθεσή του, αν κρίνει πως αυτή βλάπτει αντί να ωφελεί. Ο τυφλός οπαδός είναι ευθύς εξαρχής και για πάντα αιχμάλωτος. Η ουσιαστική διαφορά ανάμεσα στον τυφλό και τον φωτισμένο οπαδό είναι ότι ο ένας στοχάζεται και ο άλλος δε στοχάζεται, είτε γιατί δεν μπορεί είτε γιατί δεν το κρίνει απαραίτητο.

Ι.Μ. Παναγιωτόπουλος

37. Σ' αυτόν τον υπαρκτό εκδημοκρατισμό της γνώσης ορθώνονται τρεις γκρίνιες. Η μία είναι η άρνηση της τεχνολογίας, εξαιτίας των πιθανών κινδύνων που έχει η ανάπτυξή της. Ο Πολ Βιρίλιο, για παράδειγμα, έγραψε την «Πληροφοριακή Βόμβα». Είναι σίγουρος ότι η κοινωνία της γνώσης ενέχει κινδύνους, αλλά άγνωστους. Δεν τους ξέρει, αλλά...υπάρχουν. Η δεύτερη γκρίνια έχει να κάνει με τα «παιδάκια της Αφρικής». Το ακούμε για κάθε νέα τεχνολογία: «Τι να το κάνω εγώ το εμβόλιο για το Αλτσχάιμερ, όταν τα παιδιά της Αφρικής δεν έχουν ούτε ασπιρίνη για τον πυρετό;». Το επιχείρημα έχει εν μέρει λογική. Πραγματικά «τι να το κάνεις το εμβόλιο για το Αλτσχάιμερ, αν δεν έχεις Αλτσχάιμερ;». Αν όμως αποκτήσεις, το πρώτο που ξεχνάς είναι τα «παιδάκια της Αφρικής». Η τρίτη γκρίνια έχει να κάνει με το διαβόητο «ψηφιακό χάσμα». Βέβαια, καμιά τεχνολογία, καμιά επιστημονική επανάσταση δεν διαχέεται αμέσως σε όλη την υφήλιο. Ο Γουτεμβέργιος τύπωσε την πρώτη Βίβλο το 1455· ωστόσο, στην Ελλάδα η τυπογραφία ήρθε στις αρχές του 19ου αιώνα. Όσο για το τυπωμένο βιβλίο, ακόμη πασχίζουμε να γίνει κτήμα του ελληνικού λαού. Το σημαντικό, όμως, είναι ότι η επανάσταση έγινε και ακόμη προχωρεί. Εξάλλου, αυτοί που μιλούν για ψηφιακό χάσμα στην Αφρική πρέπει να αναλογιστούν ποιο είναι το τυπογραφικό χάσμα του δυτικού κόσμου με την Αφρική.

Πάσχος Μανδραβέλης. Από τον ημερήσιο τύπο (διασκευή) (απόσπασμα από το κείμενο των ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΩΝ ΓΕΛ 2011)

38. Η εκπαίδευση δεν νοείται πια ως η απλή, κανονιστική μετάδοση γνώσεων από τις μεγαλύτερες γενιές στις νεότερες, όπως την όριζε ο E. Durkheim κατά τον 19ο αιώνα. Και τούτο επειδή, τόσο το περιεχόμενο της εκάστοτε εκπαιδευτικής πράξης όσο και ο χρόνος που αφιερώνεται σε αυτήν αποτελούν αντικείμενο διαπραγμάτευσης ανάμεσα στις διαφορετικές γενιές, τα δύο φύλα και τις διαφορετικές κουλτούρες των ανθρώπων, γεγονός που παρατηρείται σε όλες τις σύγχρονες πρακτικές της καθημερινής ζωής. Η εκπαιδευτική πράξη καθίσταται επομένως μια διαδικασία που δεν περιορίζεται στο χώρο (το σχολείο) και το χρόνο (περίοδος της νεότητας), αλλά επεκτείνεται σε όλη τη διάρκεια της ζωής και πέραν των σχολικών τειχών.

Αλεξάνδρα Κορωναίου, Εκπαιδευοντας Εκτός Σχολείου, 2002 (Διασκευή) (απόσπασμα από το κείμενο των ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΩΝ ΓΕΛ 2010)

39. Οι σημερινοί νέοι κατατρύχονται από πολλαπλές αντιφάσεις: Φυσικά, η εποχή μας τους προσφέρει πιο άνετη, πιο ελεύθερη, πιο «κοσμοπολίτικη ζωή», με πολύ περισσότερους δυνατοτήτες και ευκαιρίες μόρφωσης, επικοινωνίας, ψυχαγωγίας, παρά η μεσοπολεμική και άμεσα μεταπολεμική Ελλάδα, η αφανισμένη από πολέμους, κατοχές, εμφυλίου, η «επαρχιώτικη» Ελλάδα, με τις προλήψεις και

προκαταλήψεις της, με τις απαγορεύσεις και τις καταπιέσεις, που μάστιζαν τη νεολαία του καιρού εκείνου. Θα μπορούσαν, οι τωρινοί νέοι, να πουν –όπως ο σαιξπηρικός Πίστολ– «ο κόσμος για μένα είναι ένα στρείδι, που θα τ' ανοίξω εγώ με το σπαθί μου».

Μάριος Πλωρίτης, Νέοι, ναρκωτικά, βία, Από την εφημερίδα ΤΟ ΒΗΜΑ (απόσπασμα από το κείμενο των ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΩΝ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ Β' ΚΥΚΛΟΥ Τ.Ε.Ε. 2007)

40. Στο σουπερμάρκετ οι άνθρωποι με τα καλάθια στο χέρι είναι σαν Κοκκινোসκουφίτσες που μαζεύουν βατόμουρα στις βραγιές ενός μυθικού κήπου. Γιατί το σουπερμάρκετ παραπέμπει ηθελημένα στη μυθολογία του Κήπου. Κήπος σημαίνει έναν τόπο όπου υπάρχει πρόσβαση στα αγαθά χωρίς κόπο και κόστος. Είναι ο Κήπος της Εδέμ, είναι η γη που παράγει από μόνη της αγαθά για το χρυσό γένος των ανθρώπων στον Ησίοδο, είναι οι Κήποι στα νησιά των Μακάρων, είναι το σπιτάκι με τα κεραμίδια από σοκολάτα και τους τοίχους από παντεσπάνι του Χανς και της Γκρέτελ. Ο Κήπος είναι τόπος ευδαιμονίας των ανυποψίαστων νηπιών.

Πατρίτσια Αδαμοπούλου, εφημερ. «Το Βήμα», 24-1-1999

41. Το ξεκίνημα του 21ου αιώνα μάς φέρνει αντιμέτωπους με ποικίλα προβλήματα, την έκταση και τις συνέπειες των οποίων είναι δύσκολο να προβλέψει κανείς. Το δεύτερο ήμισυ του 20ου αιώνα επεφύλαξε πολλές εκπλήξεις στο χώρο της ανάπτυξης των νέων τεχνολογιών και στην πρόοδο της επιστήμης. Η παγκοσμιοποίηση της οικονομίας και της γνώσης έχει επιφέρει θεματικές αλλαγές στην κοινωνική δομή και οργάνωση πολλών κρατών. Η «κοινωνία της πληροφορίας» κατέστησε αναγκαίο τον επαναπροσδιορισμό των μεθόδων και των τεχνικών της εργασίας και έθεσε σε νέα βάση το θέμα της κατάκτησης της γνώσης. Σήμερα, δεν έχει τόσο αξία η γνώση αυτή καθ' εαυτή, αφού εξελίσσεται με ταχύτατους ρυθμούς και παλιώνει προτού καν γίνει κτήμα των πολλών.

Ελένη Στεφάνου, εφημερ. «Το Βήμα», 23-4-2000

42. Ένα σημαντικό πρόβλημα του καιρού μας είναι η μεγάλη αύξηση της εγκληματικότητας, ιδίως των νέων. Σε σημαντικό βαθμό οφείλεται στην έλλειψη υγιούς οικογενειακού περιβάλλοντος, στην απουσία διαπαιδαγώγησης και παραδείγματος που να εμπνέει πίστη στις ηθικές αξίες και να τους δίνει υγιείς στόχους και ιδανικά, στην ανεργία, στη χρήση ναρκωτικών και στην έκθεση σε μια υποκουλτούρα βίας, μέσα από τον κινηματογράφο και την τηλεόραση. [...]

Ιωάννης Π. Τσαχαγέας, 2006, «Η ανθρωπότητα σε κρίση θεσμών και αξιών», Εκδόσεις Γκοβόστη, Αθήνα (Διασκευή). (ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΠΑΛ 2014)

43. Η «ανθρωπιά» είναι μια λέξη του καιρού μας, ένας όρος κοινόχρηστος, ένα νόμισμα που κυκλοφορεί σ' όλα τα χέρια, γιατί συμβαίνει η ανταλλακτική του αξία να είναι πολύ μεγάλη. Και με την «ανθρωπιά» εννοούμε, φυσικά, τη συμπόνια, τη συμμετοχή, με τον ένα ή τον άλλο τρόπο, στο πάθος του γείτονα. Και όχι μόνο του γείτονα. Του κάθε ανθρώπου. Άλλοτε χρησιμοποιούσαν τον όρο «ανθρωπισμός». Έλεγαν: «αυτός είναι μεγάλος ανθρωπιστής» και με τούτο εσήμαιναν μια προσωπικότητα που ξοδευόταν ολόκληρη για να κάμει το καλό. Ο Ντυνάν, για παράδειγμα, ο ιδρυτής του «Ερυθρού Σταυρού», υπήρξε ένας τέτοιος ανθρωπιστής. Πέρα απ' ό,τι θα μπορούσε να ενδιαφέρει αποκλειστικά το άτομό του, εσυλλογίσθηκε τους ανθρώπους που έπασχαν, έξω από διάκριση φυλής και θρησκείας, «εν πολέμω και εν ειρήνη».

Ι. Μ. Παναγιωτόπουλος, Ο Σύγχρονος Άνθρωπος (ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΓΕΛ 2014)